SAKSFRAMLEGG**Høringsuttalelse - Detaljplan for miljø og landskap for utbedring av Kalhovdvegen i Tinn kommune**

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Samfunn- og miljøutvalget	9/23	01.02.2023

Kommunedirektørens innstilling:

Tinn kommune har følgende merknader til *Detaljplan for miljø og landskap for utbedring av Kalhovdvegen*:

Kulturminner

- Det er kartlagt jernvinneanlegg og kullgroper i nærområdet; områder for deponier må ikke legges der dette finnes.
- Den gamle staulsvegen er ikke nøyaktig kartlagt. Kjente krysningspunkter mellom denne og Kalhovdvegen må hensyntas, markeres og skiltes i forbindelse med arbeidet. Vedlagt er kart med avmerking av det vi vet pr. i dag om slike krysningspunkter.
- Rikulfsbulie: Deponier og områder som berøres av vegbygginga må ikke ødelegge kulturminner knytta til tufter etter hus og evt. andre kulturminner. Se vedlagt kart som angir ca plassering av tuftene etter Rikulfsbue.
- Tinn kommune har kjennskap til registreringer av staulsvegen og andre kulturminner som ikke er kvalitetssikret for offentlige baser. Kommunen kan bistå med formidling av lokalkunnskap ved behov

Deponiområder

- Deponiet «Mårdalen» tas ut av planen.
- Deponiområdene fra Steinsbøle til Kalhovde må kartlegges med tanke på kulturminner; rester av kullmiler, gammel veg, bygninger mv. for å sikre at evt. kulturminner bevares.
- Deponiene må søkes omdisponert til ny arealbruk.
- Deponiene fra Kalhovd og videre mot Grotte/Nedre Grottetjønn må avsluttes slik at de blir utilgjengelig for avkjøring og parkering med bil/bobil etter at prosjektet er ferdig.

Utforming av vegen/vegtiltak

- «Normaler for landbruksveier» fra Landbruksdirektoratet 2016 brukes som veiledende for utforming av vegprofilene. Vegbredde defineres som kjørebane pluss skulder på hver side. Minimum kjørebane er 3,5 m, skulder 2*0,25 m og vegbredde 4,0 m (veiklasse 3,4 og 5), jf. figur 3.7 i «Normalen».
- «Normaler for landbruksveier» sier dette om vegfyllinger: Ved fyllinger høyere enn 2 m målt på veikant skal veien ha en breddeutvidelse på 0,5 m. Dette bør legges inn i opprustinga av vegen.
- Møteplasser utformes i tråd med standarder i «Normaler for landbruksveier». Møteplassene legges aldri lengre fra hverandre enn at det er sikt fra en møteplass til den neste.

Villrein

- Detaljplanen tar tilstrekkelig hensyn til villreinen med de forutsetningene som ligger til grunn for anleggsarbeidet.

Behandling i Samfunn- og miljøutvalget – 01.02.2023:

Kommunedirektørens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Vedtak i Samfunn- og miljøutvalget – 01.02.2023

Tinn kommune har følgende merknader til *Detaljplan for miljø og landskap for utbedring av Kalhovdvegen*:

Kulturminner

- Det er kartlagt jernvinneanlegg og kullgroper i nærområdet; områder for deponier må ikke legges der dette finnes.
- Den gamle staulsvegen er ikke nøyaktig kartlagt. Kjente krysningspunkter mellom denne og Kalhovdvegen må hensyntas, markeres og skiltes i forbindelse med arbeidet. Vedlagt er kart med avmerking av det vi vet pr. i dag om slike krysningspunkter.
- Rikulfsbulie: Deponier og områder som berøres av vegbygginga må ikke ødelegge kulturminner knytta til tufter etter hus og evt. andre kulturminner. Se vedlagt kart som angir ca plassering av tuftene etter Rikulfsbue.
- Tinn kommune har kjennskap til registreringer av staulsvegen og andre kulturminner som ikke er kvalitetssikret for offentlige baser. Kommunen kan bistå med formidling av lokalkunnskap ved behov

Deponiområder

- Deponiet «Mårdalen» tas ut av planen.
- Deponiområdene fra Steinsbøle til Kalhovde må kartlegges med tanke på kulturminner; rester av kullmiler, gammel veg, bygninger mv. for å sikre at evt. kulturminner bevares.
- Deponiene må søkes omdisponert til ny arealbruk.
- Deponiene fra Kalhovd og videre mot Grotte/Nedre Grottetjønn må avsluttes slik at de blir utilgjengelig for avkjøring og parkering med bil/bobil etter at prosjektet er ferdig.

Utforming av vegen/vegtiltak

- «Normaler for landbruksveier» fra Landbruksdirektoratet 2016 brukes som veiledende for utforming av vegprofilene. Vegbredde defineres som kjørebane pluss skulder på hver side. Minimum kjørebane er 3,5 m, skulder 2*0,25 m og vegbredde 4,0 m (veiklasse 3,4 og 5), jf. figur 3.7 i «Normalen».

- «Normaler for landbruksveier» sier dette om vegfyllinger: Ved fyllinger høyere enn 2 m målt på veikant skal veien ha en breddeutvidelse på 0,5 m. Dette bør legges inn i opprustinga av vegen.
- Møteplasser utformes i tråd med standarder i «Normaler for landbruksveier». Møteplassene legges aldri lengre fra hverandre enn at det er sikt fra en møteplass til den neste.

Villrein

- Detaljplanen tar tilstrekkelig hensyn til villreinen med de forutsetningene som ligger til grunn for anleggsarbeidet.

Innledning:

I brev fra NVE av 02.12.2022 er «Detaljplan for miljø og landskap for utbedring av Kalhovdvegen i Tinn kommune» lagt ut til offentlig ettersyn. Uttalelsen legges til politisk behandling.

NVE beskriver prosjektet slik:

«I forbindelse med planlagte arbeider ved Kalhovd, Strengen og Grottevatn dammer, ønsker Statkraft på vegne av ØTB å foreta utvidelse og utbedring av Kalhovdvegen på strekningen mellom Steinsbøle og Grotte/Nedre Grottetjønne i Tinn kommune, Vestfold og Telemark fylke. Vegstrekningen er ca. 32 km lang, og går fra ca. 750 moh. ved Steinsbøle, til ca. 1060 moh. ved Grottedammen. Høyeste punkt på vegen er ca. 1100 moh. Hele vegstrekningen ligger i Tinn kommune.

Detaljplanen viser de ulike anleggsområdene og hvilke permanente og midlertidige inngrep prosjektet vil medføre. Det er også gjort rede for avbøtende natur- og landskapsmessige tiltak som planlegges utført. Anleggsarbeidene er planlagt startet opp i mars 2023 og vil pågå frem til desember 2024.»

Bakgrunn og historikk

Kulturhistorisk sett har Breisetdalen sannsynligvis vært en viktig innfallsport til Hardangervidda i svært lang tid. Det er fortsatt mulig å finne rester og spor etter den gamle traséen for vegen opp gjennom dalen – den gamle staulsvegen. Noen strekninger faller den sammen med dagens veg. Vegen slik den framstår i dag ble etablert i forbindelse med utbygging av Mår kraftverk i 1941, og har etter den tid kun hatt mindre utvidelser og utbedringer.

Vegen er åpen for allmenn ferdsel i sommerhalvåret, og er i dag en viktig innfallsport til østre deler av Hardangervidda i forbindelse med friluftsliv, jakt og fiske. Vegen er ikke vinterbrøytet. Vegen utgjør også en viktig del av den populære sykkelstien fra Rjukan via Krossobanen til Kalhovd, deretter ned til Atrå og tilbake til Rjukan.

Plan for utbedring av vegen

Detaljplanen for miljø og landskap i forbindelse med utbedringsarbeidet ligger vedlagt i saken. I saksutredningen er det lagt vekt på de punktene som kommunedirektøren har merknader til. Dette gjelder kulturminner, valg av deponiområder og utforming av vegen.

Vurderinger

Kulturminner

I planen er det kun nevnt ett mindre område ved Gravøyen mellom Kilsfjorden og Gjøystavatnet, der slepa mellom Angelburoi og Gjøysdal krysser Kalhovdvegen. I området rundt der er det registrert boplasser og spor av aktivitet fra tilbake til eldre steinalder.

Tinn kommune vil påpeke at det er mange kulturminner også i Breisetdalen, fra Steinsbøle og fram til Kalhovd. Gjennom mange år er har lokale kjentpersoner og entusiaster funnet fram til mange ulike former for kulturminner. Disse er i større eller mindre grad systematisert, men det finnes gode registreringer og nedtegninger.

Vi vil spesielt peke på:

- Jernvinneanlegg og kullgroper: Det er lokalisert over 100 kullgroper og 10 blestreplasser i Breisetdalen. Stedsnavn gir også indikasjon på jernutvinningen, f.eks: *Brennsetmogen*. Det er et mål å få lagt dem inn i offentlige registre, men det er ikke gjort pr. jan.2023.
- Den gamle staulsvegen: Det er gjort arbeid for å finne gammel trasé, registrere og delvis rydde den. Kartleggingen viser at den gamle traséen krysser dagens veg flere steder, og

enkelte strekninger ligger vegen i den gamle traséen. Deler av traséen er digitalisert i kommunens interne database. Det finnes også eldre beskrivelser av vegen.

- Rikulf: Murer etter Rikulfsbu bør påvises og merkes.

Det er viktig å sikre at en i arbeidet med utbedring av vegen unngår å ødelegge disse kulturminnene og nærområdene rundt dem. Kommunen foreslår også at krysningspunktene mellom den gamle staulsvegen og Kalhovdvegen blir merka/skilta i forbindelse med arbeidet. I vedlagte kart er krysningspunktene avmerka.

Deponiområder

Deponiområdet med områdenavn «Mårdalen» i planen er definert som innmarksbeite i landbruksregisteret. Det er i aktivt bruk i dag og leies ut til beite for et husdyrbruk (ammekyr). Tinn kommune har et mål om å unngå omdisponering av dyrkbar og dyrket mark og vil være restriktive ved behandling av søknad om dette. Vi foreslår at dette deponiområdet tas ut av planen.

Deponiområdene fra Steinsbøle til Kalhovd er stort sett karakterisert som skog i dag, bortsett fra deponiet ved Kalhovd som er over tregrensa og snaumark. Dersom disse tas i bruk som foreslått, vil vi påpeke at det må gjøres en kartlegging av arealene først med tanke på rester av kullmiler, gammel veg, bygninger mv. Kommunen kan bistå med bl.a. å formidle kontakt til personer med lokalkunnskap om dette. I tillegg bør fylkeskommunen koples inn.

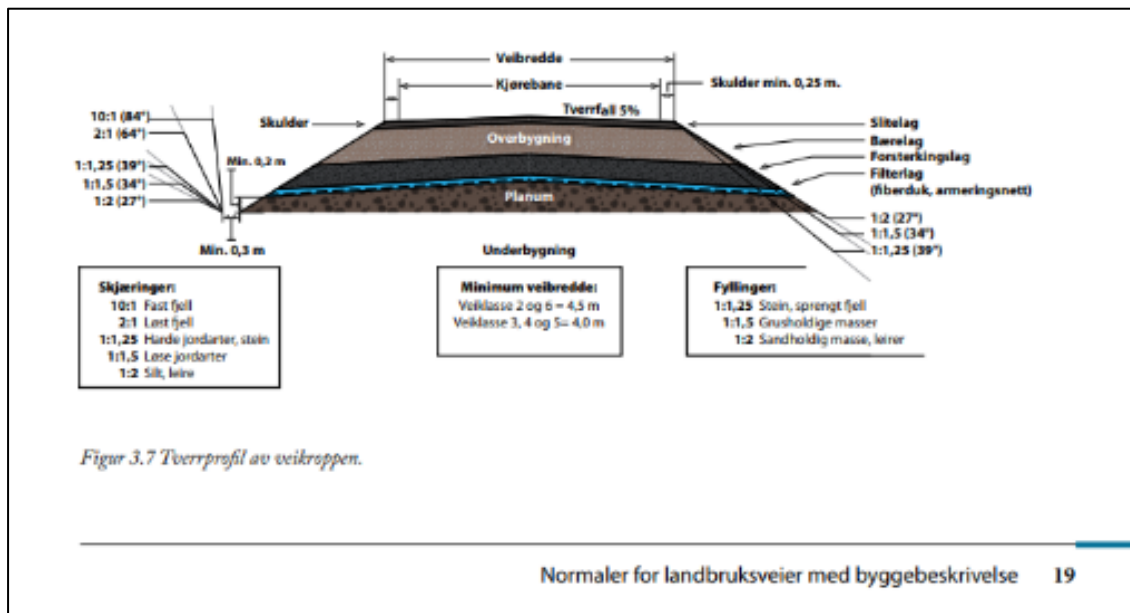
Tinn kommune har ingen kjennskap til kulturminner i de skisserte deponiområdene.

Deponiene må søkes omdisponert til ny arealbruk. Dette kan legges inn i den søknaden om dispensasjon fra plan- og bygningsloven som uansett skal sendes til kommunen.

For deponiene fra Kalhovd og videre mot Grotte/Nedre Grottetjønn er det viktig at de avsluttes på en måte som gjør at de ikke blir tilgjengelig for avkjøring og parkering etter at prosjektet er ferdigstilt. Det vil si at det lages fysiske hindringer for adkomst med bil/bobil, evt. at det stenges med bom.

Utforming av vegen/vegtiltak

For utforming av vegbredde og kjørebane anbefaler kommunen at standarder fra «Normaler for landbruksveier» fra Landbruksdirektoratet 2016 brukes i utforming av vegprofilene. I denne defineres *vegbredde som kjørebane pluss skulder på hver side*. Minimum kjørebane er 3,5 m, da blir vegbredde 4,0 m (veiklasse 3,4 og 5), jf. figur nedenfor.

Kap. 3 «Beskrivelsen av planlagte tiltak» s.31 i detaljplanen inneholder beskrivelser og skisser av vegprofiler. Det ser ut til at vegbredde fra Øvsetlie til Grotte/Nedre Grottetjønn er planlagt å være 3,5 inkl. skulder. Dette medfører kjørebane på 3 m, noe som er i smaleste laget.

Der hvor det blir høge fyllinger bør vegbredden økes ytterligere. «Normaler for landbruksveier» sier dette om vegfyllinger: Ved fyllinger høyere enn 2 meter målt på veikant, skal veien ha en breddeutvidelse på 0,5 m. Dette bør tas hensyn til ved opprustinga av vegen.

Det er til tider stor trafikk på vegen så derfor er møteplasser viktige. Dette gjelder både utforming og avstand mellom dem. På befaring i august 2022 ble det sagt at Statkraft hadde tenkt at det skulle være en maksimumsavstand på 500 meter mellom møteplasser, men at dette skulle tilpasses undervegs i prosjektet. I ulike veiledninger og standarder er 500 meter brukt, men det påpekes at det *aldri skal være lengre fra hverandre enn at det er sikt fra en møteplass til den neste.*

Når det gjelder utforming av møteplassene er det også standarder for dette i «Normaler for landbruksveier». Vi anbefaler at disse blir veiledende for utbedring av vegen.

«Villcamping» eller «fricamping» har vært et tema i dette området i mange år. Ett mulig tiltak for å begrense dette er å fjerne muligheten for å kjøre av fra veg og ut i terrenget. De skisserte tverrsnittene av vegprofilene viser at det kan bli vanskelig å kjøre av vegen, og fra kommunens side er dette positivt. Vi ber om at møteplassene også blir utformet på tilsvarende måte og tydelig skiltet som møteplass.

Hensyn til villrein

Strekningen gjennom Breisetdalen til Kalhovd er sjeldent brukt av villreinen. Registreringer viser at området sør for Kalhovdvegen og øst for vegen mellom Kalhovd og Grotte er svært lite brukt av villrein sommerstid og lite i jaktseasonen. Ut ifra dette vil ikke arbeidene på vegen være til spesiell ulempe for villreinen. Villreinnemnda for Hardangerviddaområdet har uttalt følgende til planen:

Det må kunne påregnes noen forstyrrelser på villreinen som følge av anleggsarbeidet helt i utkanten av villreinområdet seinhøst og tidlig vinter, men dette vil være akseptabelt i det store bildet.

Tinn kommune vil påpeke at vegen i seg sjøl, med den aktiviteten som følger av den, sannsynligvis er det som forstyrrer reinen mest. Hvis det skal foreslås tiltak i vegen fra Kalhovd og videre mot Grotte/Nedre Grottetjønn, så bør det være med formål å begrense menneskelig ferdsel. Formålene kan være å begrense trafikk i forbindelse med dammene, trafikk til og fra

hyttene i området, trafikk i forbindelse med næringsutøvelse (jakt og fisk), turisttrafikken koblet til sykling Gvepseborg-Kalhovd-Steinsbøle og ellers friluftsliv og villcamping/fricamping.

Ett aktuelt tiltak kan være å sette opp vegbom ved Kalhovd og tilrettelegge for parkering der. Ellers vil utforming av vegprofilene også ha en begrensende effekt på omfanget av vill-/fricamping.

Total vurdering fra kommunen er at detaljplanen tar tilstrekkelig hensyn til villreinen med de forutsetningene som ligger til grunn for anleggsarbeidet.

Konklusjon:

Tinn kommunes formelle merknader til planen går fram av Samfunn- og miljøutvalgets vedtak.

Vedlegg:

- 1 Brev fra NVE
- 2 Utbedring av Kalhovdvegen - detaljplan
- 3 Kart deponiområder
- 4 Kart krysningspunkter gml staulsveg-1
- 5 Kart krysningspunkter gml staulsveg-2
- 6 Rikulfsbue kart